

האתגרים בתרחיש

שקף מס' 1 – האתגרים

עידן המידע משנה את ההתייחסות למלחמה, במהותה המלחמה נשארה אותה – התנגשות אלימה בין יריבים במטרה לכפות רצון תוך שימוש באלימות. עידן המידע, הרחיב את יכולות האדם והחברה ושילב מערכות ניהול חיים ואיכות חיים המתבססות על טכנולוגיות איסוף, עיבוד, הפעלה והפצת מידע ששינו את פני החברה בכלל ואת מנגנוני השלטון ודרכי ניהול מדינות. דרכי ניהול המלחמה צריכים לעבור התאמה ליכולות המתפתחות ולמציאות המתהווה. אחת המשמעויות הגדולות בתהליך היא הרחבת שולי המלחמה לאלימות שאינה קטלנית אם כלחימה עיקרית ואם כמאמצי לחימה המשתלבים ותומכים בלחימה הקטלנית המסורתית.

המלחמה מקבלת גוונים רבים שלא היו אפשריים בעבר - עצימות לחימה משתנה, אמצעי לחימה גלויים וקטלניים, או סמויים שאינם קטלניים, ומקבלי ההחלטות, שהמלחמה היא אחת מדרכיהם לממש את מדיניותם, מוצאים דרכים חדשות להפעיל אלימות מסוגים שונים, ברמות עוצמה שונות להשגת מטרותיהם.

בתוכנה הזו מדינת ישראל מצויה במלחמה רצופה מ-1948 עם עליות ומורדות בעוצמתה..

בעוד תפיסת הביטחון הבסיסית של ישראל נקבעה על-ידי בן-גוריון היא תקפה גם היום, אבל דרכי האיום וסוגו משתנים. תורת הלחימה חייבת להיות דינמית ומותאמת ליכולות ולצרכים תקופתיים – והיא צריכה לתת מענה למצב נוכחי ולמצבים עתידיים. ציר החשיבה המרכזי צריך להיות התכונות לעתיד, התמקדות בהווה היא דריכה במקום – ואנחנו עלולים למצוא את עצמנו במצבים לא נוחים.

שקף מס' 2 – המדרג

למלחמה הקטלנית הרצופה שלוש דרגות לחימה הלחימה שאינה קטלנית רצופה ומתמשכת.

מלחמה הקטלנית רמה א' – היא בישראל "מצב השגרה" – לחימה למניעת התקפות מקומיות ונקודתיות המכוונות לשיבוש איכות החיים בישראל – הצבא לוחם בה כהגנה פעילה, מניעה, הרתעה ויציאה אל מחוץ לגדר אל מקורות האיום מדי פעם.

המלחמה הקטלנית רמה ב' – מיועדת להחזרת מצב לקדמותו, ולעתים לשיפורי מצב מוגבלים, ראינו מלחמות כאלה במבצע קדש, ובמבצעים בחזית הלבנון מעת לעת

המלחמה הקטלנית רמה ג' היא הרמה הבסיסית – לחימה להשגת הכרעה - הצבא חייב להיות מסוגל להשיג הכרעה – זה תנאי יסודי זה ייעודו של הצבא, היכולת הזו חייבת להיות פעילה ונוכחת בכל יום, בכל עת, האם להפעיל אותה ובאיזו ועצמה זו כבר שאלה של בחירה אבל בניין הכוח צריך להבטיח את קיומה.

שקף מס' 3 – הגנה והתקפה במקביל

אחד השינויים הבולטים הוא שינוי ביעדי הלחימה –, האוכלוסייה האזרחית, והתשתיות הכלכליות הלאומיות הופכים להיות יעדי המתקפה, הצבא נתפס כמכשול – לא כיעד ואפילו לא כמטרה לפגיעה.

לכך נוספו יכולות לחימה קטלנית על-ידי נשק המשוגר ממרחק, בעל עוצמה ורמות דיוק המפחיתות את הצורך בהנעת חיילים וכוחות אל לב המדינה כדי ליצור את אפקט ההשמדה וההרס, כוח קטן, מיומן טכנולוגית יכול להשית נזק גדול מרחוק.

לכן, הצבא צריך לפעול בשתי דרכי פעולה בעת ובעונה אחת – פסיבית ואקטיבית - הגנה על האוכלוסייה ועל התשתיות ומערכות ניהול החיים, והתקפה לביטול או עצירת ההתקפות מנגד.

יכולות האויב מצד אחד והרגישות של האוכלוסייה והמערכות מצד שני מחייבות שמאמצי ההגנה וההתקפה יופעלו במתואם מבחינת תזמון ועוצמה כדי להשיג את מטרות המלחמה. התמקדות רק בצד אחד של המשוואה הזו – התקפה למשל, חושפת את ישראל לסכנת תשלום מס הזנחה גבוה

מדי. כישלון בהתקפה או בחירת דרך פעולה שאינה מביאה להשגת הכרעה מעלה עוד יותר את המחיר.

ההגנה נחלקת לשתי דרכי לחימה – האחת פסיבית – אזרחית – הנדסית וארגונית והאחרת אקטיבית – הגנת סייבר ולוחמת תודעה – שניהם משולבים ונובעים מהמאמץ ההתקפי בתחומים האלה – אותם האמצעים הלחימה שונה.

שקף מס' 4 – ההישג הנדרש

לפני שניכנס לבניין הכוח נעיף עוד מבט בהישג הנדרש במלחמה – ההישג הנדרש העקרוני דומה בכל רמת מלחמה אבל הפירוט של ובשטח שונה, מותאם למטרות המלחמה.

ההישג הנדרש האסטרטגי הוא סיום הלחימה בעמדות המוצא לדרג המדיני לנהל את שלב המלחמה שאינה קטלנית – מאמץ מדיני לתנאי הסדר ולחימה ומאמץ לחימה לא-קטלנית תומכת במאמץ המדיני.

ההישג הנדרש המערכתי – הוא יצירת עמדות הכוח כמרכזי עוצמה משפיעים, שעל בסיסם נערך המאמץ המדיני, ועל בסיסם ניתן לממש או להשלים את העליונות והשליטה הצבאית

ההישג הנדרש הטקטי – הוא השגת עליונות ושליטה במרחב לחימה – יצירת בסיס למאמצי לחימה מתמשכים, משלימים או מנצלי הזדמנות

שקף מס' 5 – בניין הכוח

ועכשיו – לכוחות וארגון הלחימה -

במלחמת הכרעה – רמה ג' – הלחימה היא רב-ממדית ומשולבת – המאמץ היבשתי, נתמך ומסתייע באמצעים מהמאמץ האווירי ומאמץ המידע. במושג רב-ממדית ומשולבת המשמעות היא כי זה מאמץ אחד בפקוד מפקד יחיד שמוקצים לו אמצעים ויכולות של מאמצים אחרים.

משקל כל מרכיב נמדד בשני פרמטרים – השפעתו על המטרה ומידת תרומתו לכוחות האחרים במשימתם, לעתים, כאשר השילוב אינו אמיתי או מתורגל, התרומה המשולבת היא נגטיבית – זכרו את נוהלי סיוע האוויר הקרוב במאה הקודמת שהביאו אותנו בשעתו לוותר על הסיוע הצמוד בכלל.

במלחמה ברמה ב' – בניין הכוח הוא תלוי המשימה – יש משימות ענישה – בה המהלומה שיחטוף היריב היא הדרך להשגת מטרות המלחמה, יש שנדרשת השתלטות פיזית להדיפת אויב או להדגמת עוצמה – גם כאן זה שילוב שלעתים הוא רב-ממדי אבל כאן משקל התרומה ההדדית פחות כבד מאחר והלחימה במרבית המקרים מוגבלת בזמן ובמרחב.

במלחמה ברמה א' – ביטחון שוטף ומבצעי ביטחון שוטף ארגון הכוח הוא בצוות קרב משימתיים למבצע מוגבל בזמן במרחב ובעוצמה

שקף מס' 6 – התאמה למשימה

בכל אחת מרמות המלחמה התנאים להשגת ההישג הנדרש נבנים בעוצמה ובהיקף שונה אבל אותם יסודות מצויים תמיד:

התנאי הראשון הוא יצירת השפעה ברורה על מקבלי ההחלטות – מידת ההשפעה הנדרשת תואמת להישג הנדרש – לעתים רמת שבר וכניעה, לעתים אכזבה וכישלון, לעתים הימור שנכשל – מקבלי ההחלטות – הם היעד האולטימטיבי. לא תמיד ניתן להגיע אליהם, ואזי היעד הוא הקרוב ביותר המשפיע עליהם שאליו ניתן להגיע. לעיתים הוא במתכונת גורם חיצוני – שליח – תחבולה.

התנאי השני הוא להבטיח שעצם האיום הוא אפקטיבי – לשם-כך הוא צריך להיות עוצמתי, רצוף וממושך דיו כדי לשכנע את מקבלי ההחלטות שכן יש כאן איום של ממש.

התנאי השלישי הוא עצם היכולת ליצור איום, ללא היכולות האלה אין לאיום תודעתית משמעות – עד שיתגלו הקלפים שביד.

שקף מס' 7 – האתמת אמצעים למטרות

לאחר שסקרנו את כל אלה ברמת היסודות והעקרונות צריך לגשת לרובד המעשי – התאמת האמצעים – ודרכי הפעולה – למטרות המלחמה.

בכל רמת לחימה יעדי ההכרעה מצויים בעומק – היכן שמתקבלות ההחלטות. לא תמיד צריך לתקוף אותם ישירות לעתים די אם תיווצר תחושת התבוסה או חוסר האונים אצל מקבלי ההחלטות.

בכל מלחמה הגורמים משני המשחק שונים ולכן הלחימה על יעדי ההכרעה שונה – והאמצעים שונים - מתקיפה אלימה ישירה ועד להונאה והשתלטות על מערכות ניהול ופיקוד.

בחירת דרכי הלחימה ומגוון האמצעים בהם נשתמש נעשית על-פי השפעה אותה אנחנו רוצים ליצור, ההשפעה שתביא ואתנו להשגת מטרות המלחמה.

להשגת הכרעה נדרשת עליונות ושליטה רצופה במרכזי העוצמה של האויב – וירטואליים או פיזיים. לשם כך צריך ציוות כוחות משולב.

הפעלת אמצעי אש לבדם אינה רצופה – הם יכולים לגרום נזק למטרות מסוימות לזמן מסוים, אבל אין בהם רציפות ותמיד יש יכולת שיקום או תחליף. לכן הפעלת אש לבדה היא למטרות מלחמה שאינן הכרעה – ענישה – הרתעה וכדומה או כסיוע למאמץ לוחם אחר.

במלחמה ברמות אחרות, רמה א' או רמה ב' היעדים תחומים יותר, למטרות מניעה, הרתעה או ענישה, וניתן להתבסס על אמצעי לחימה וכוחות ייעודיים תואמי משימה מוגבלת.

שקף מס' 8 – מידת ההישג

ולבסוף – מידת ההישג הנדרש בעידן המידע מגוונת יותר מבעבר, ניתן לממש סוגים שונים של מטרות מלחמה, להפעיל מגוון רחב יותר של אמצעים, לשלב בין יכולות ייחודיות מהעבר לכלל כוח משולב.

הלחימה היא על השפעה – השמדה שהייתה בעבר תנאי להשפעה עברה למקום אחר בסולם, זה משנה את יעדי הלחימה, זה מכוון למאזני העוצמות במקום ליחסי כוחות, זה מאפשר לקברניטים הרבה יותר גמישות וחוכמה בהפעלת כוח, זה יוצר גם חולשות מובנות כמו התלות באוכלוסייה והשפעת הקהילה הבינלאומית.

זה מאפשר להפעיל לחימה מותאמת יותר לניצול יתרונות ולחסכון בכוח, אבל זה מחייב התייחסות אחרת לממדי הזמן והמרחב ולעוצמות השפעה הנובעים מאמצעים ומכוחות.

אין הכרח במלחמות הכרעה כדי לכפות מטרות מדיניות, יש דרכי אלימות אחרות.

המלחמה הרצופה, ברמותיה השונות מחליפה את המערכות התקופתיות ותקופות תרדמת חורף ביניהן, הלחימה רצופה ומתמשכת – היא שונה ממלחמות המאה העשרים, היא נערכת על בסיס מה שיש והוכן מראש – בהשלכה ללוחמת השריון – לחימה מתוך תנועה מואצלת ללחימה מתוך דינמיקה מדינית, טכנולוגית וצבאית – צריך לחשוב לטווח ארוך ובראיה רחבה וכוללת.